

Quicksan natuurtoets

Everdingenschool, Boslaan in Bilthoven

In opdracht van Buro Ontwerp & Omgeving

Colofon

Rapportnummer : 1552
Projectnummer : 2585

Opdrachtgever : Buro Ontwerp & Omgeving
Contactpersoon : Dhr. J. van Luttikhuizen

Opdrachtnemer : Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
0314 641910
info@staringadvies.nl
www.staringadvies.nl
IBAN NL87 RABO 03 88 40 73 44
Btw nr. NL8076.79.616.B01
KvK 09100544

Auteur(s) : S.J.J. Wamelink
Controle : Ing. R. Boerboom
Status : Definitief

Datum : 04-09-2015

Foto voorblad : Plangebied
Wijze van citeren : Wamelink, S.J.J., 2015. Quicksan natuurtoets, Everdingenschool, Boslaan in Bilthoven. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Eigendom

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever. Het rapport blijft eigendom van de opdrachtgever. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d. m. v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Staring Advies accepteert daarom op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van eventuele beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Staring Advies uitgevoerde onderzoek neemt. Staring Advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Staring Advies; opdrachtgever vrijwaart Staring Advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Kwaliteitszorg

Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

Colofon	1
1 Inleiding en doel.....	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Doel	3
2 Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden	4
2.1 Gegevens plangebied	4
2.2 Beschrijving van het plangebied	4
2.3 Geplande werkzaamheden	4
3 Beschermde status plangebied	6
3.1 Natuurnetwerk Nederland	6
3.2 Natura 2000.....	7
4 Het ecologisch onderzoek.....	9
4.1 Methode	9
4.2 Resultaten	10
5 Flora- en faunawet.....	16
5.1 Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	16
5.2 Wettelijke consequenties	20
6 Conclusie.....	21
7 Bijlagen.....	22
Bijlage 1 Impressie plangebied	23
Bijlage 2 Wettelijk kader Flora- en faunawet	24

1 Inleiding en doel

1.1 Inleiding

Bij een ruimtelijke ontwikkeling verlangt de huidige wetgeving een gedegen onderzoek naar flora en fauna in verband met de zorgplicht die de Flora- en faunawet een plannenmaker oplegt. Het plan is om op een locatie aan de Boslaan in Bilthoven het schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool te slopen en op de vrijgekomen grond vier woonhuizen te bouwen. De heer Van Luttikhuizen van Buro Ontwerp & Omgeving is betrokken bij deze plannen en heeft Staring Advies gevraagd om een quickscan natuurtoets uit te voeren.

1.2 Doel

Het doel van de quickscan is om snel te inventariseren of door de geplande ontwikkelingen schade kan ontstaan aan populaties van beschermde soorten flora en/of fauna en hoe deze schade beperkt of gecompenseerd kan worden.

Tijdens de uitvoering van het verkennende natuuronderzoek is het voorkomen van beschermde soorten planten en dieren op de locatie nagegaan. Daarnaast is onderzocht op welke wijze de plannen voor de locatie in overeenstemming kunnen worden gebracht met hetgeen bepaald is in de Flora- en faunawet.

Dit rapport is opgesteld conform het voorschrift zoals opgenomen in het aanvraagformulier “Aanvraag ontheffing, ingevolge artikel 75, vierde lid, onderdeel C, Flora- en faunawet (Ontheffing voor ruimtelijke ingrepen)”.

2 Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden

2.1 Gegevens plangebied

Locatie: Boslaan 32 (Everdingenschool)
Plaats: Bilthoven
Gemeente: De Bilt
Provincie: Utrecht

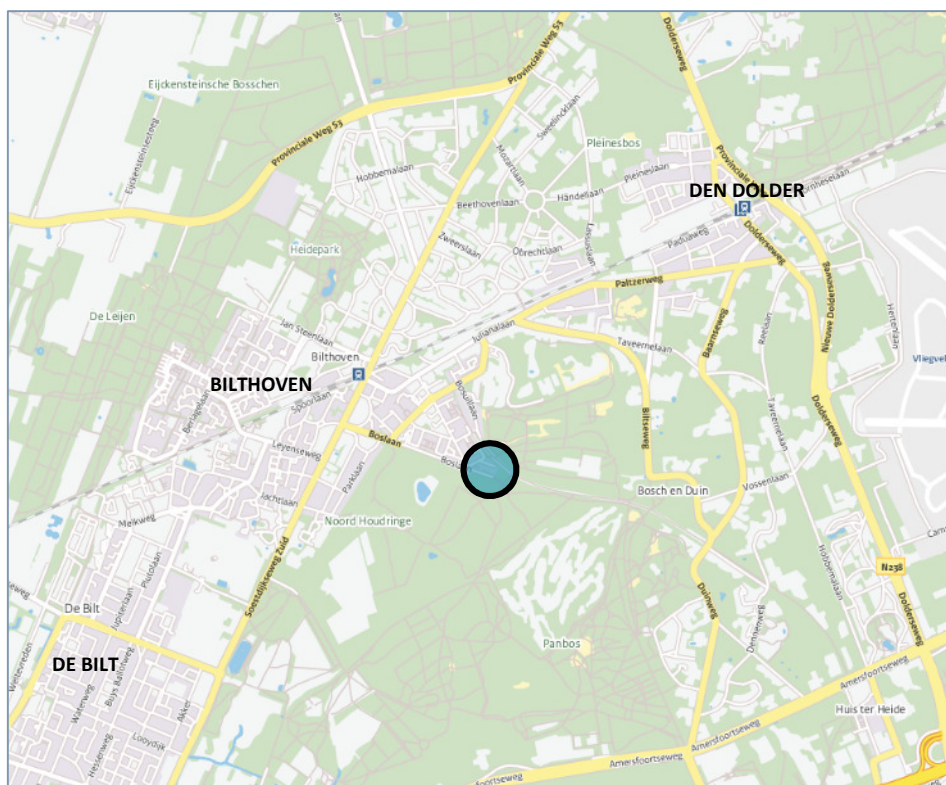
2.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied is gelegen in de rand van de woonkern Bilthoven in de gemeente De Bilt (zie figuur 1). Het plangebied betreft een gemengd bosperceel met een schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool. De directe omgeving van het plangebied bestaat uit bebouwing met aangrenzende tuinen en openbaar groen, doorgaande verharde wegen en bos (zie figuur 2).

Naast de grove den domineren verder loofhoutsoorten als ruwe berk en zomereik de hoge boomlaag met lokaal Amerikaanse eik, hazelaar, ruwe berk, wilde lijsterbes, zomereik en enkele tuinplanten in de lagere boom- en struiklaag. De kruidlaag wordt voornamelijk bepaald door algemene en weinig kritische plantensoorten van (matig) voedselrijke omstandigheden met lokaal een enkele soort van matig voedselarme omstandigheden. Het plangebied wordt begrensd door de Boslaan, bospercelen en tuinen behorende bij woningen aan de Spechtlaan (zie figuur 2 en bijlage 1).

2.3 Geplande werkzaamheden

In het plangebied is men voornemens het schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool te slopen en op de vrijgekomen grond vier woonhuizen te bouwen. Verder zullen enkele bomen gekapt worden.

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

Figuur 2. Luchtfoto van het plangebied.

3 Beschermde status plangebied

3.1 Natuurnetwerk Nederland

De provincie Utrecht werkt aan de aanleg van het Utrechtse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen bekend als Ecologische Hoofdstructuur, EHS). Dit doet zij samen met natuurbeherende organisaties, particuliere terreineigenaren zoals agrariërs, gemeenten en waterschappen.

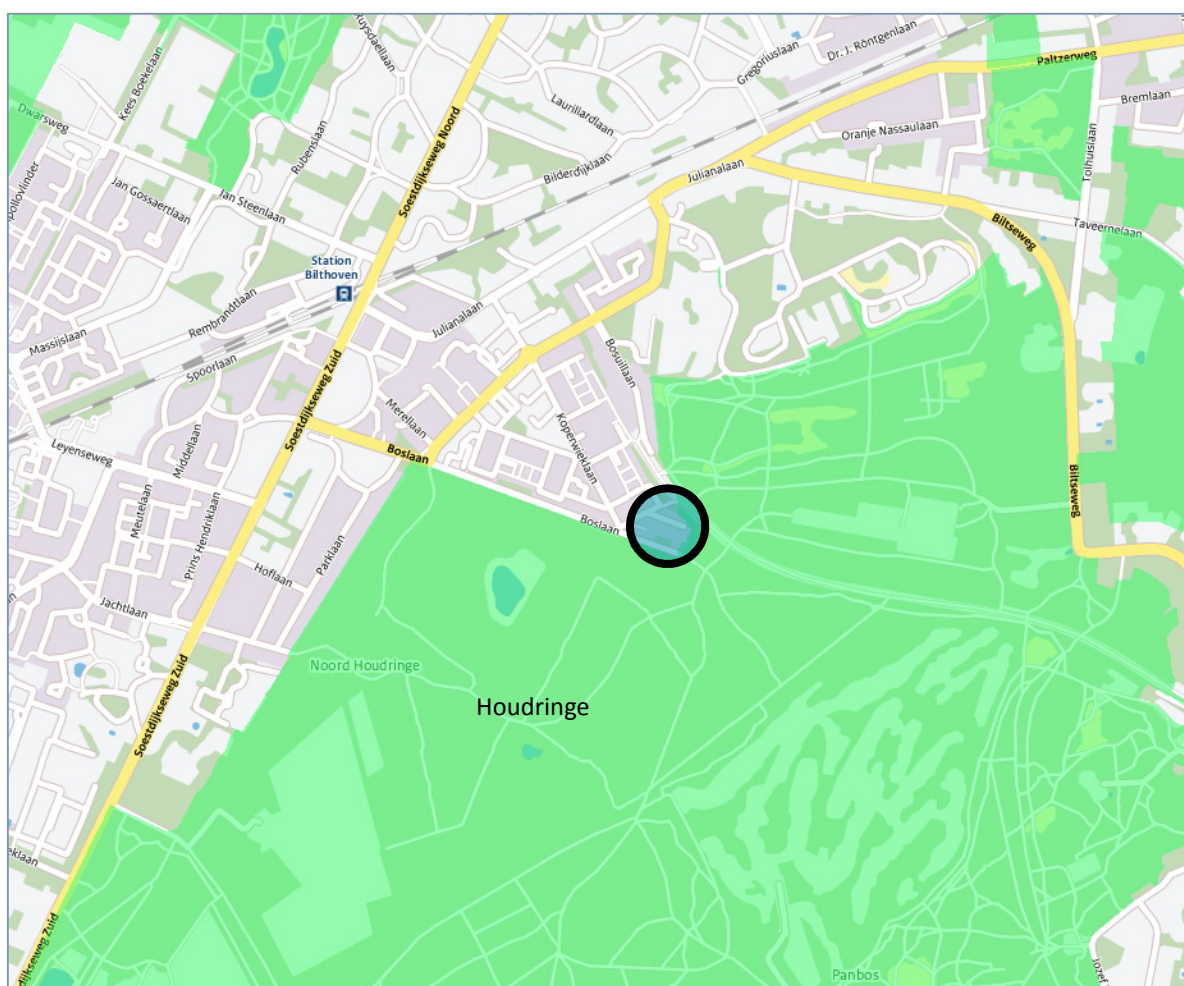
Door het NNN hebben dieren meer ruimte om zich te verspreiden, voedsel te zoeken en soortgenoten te vinden. Hierdoor nemen hun overlevingskansen toe. De ecologische ambitie van het NNN is opgenomen in het natuurbeheerplan.

De basis van het NNN is de al bestaande natuur, zoals heiden, bossen, meren, moerassen en landgoederen. Aanvullend hierop worden nieuwe natuurgebieden ontwikkeld, bijvoorbeeld op gronden die eerst voor landbouw gebruikt werden. Tussen de natuurgebieden worden natuurbruggen en natuurverbindingen (ecoducten en ecologische verbindingen) aangelegd om deze gebieden met elkaar te verbinden.

Daarnaast is op veel plaatsen de bedrijfsvoering van agrariërs aangepast, zodat op hun grond weidevogels kunnen broeden of bijzondere planten kunnen groeien. Uiteindelijk ontstaat hierdoor een sterk netwerk van natuurgebieden.

3.1.1 Het Natuurnetwerk Nederland en het plangebied

Het plangebied ligt niet in het Natuurnetwerk Nederland (zie figuur 3). Grenzend aan het plangebied bevinden zich gebieden welke zijn aangewezen als bestaande natuur binnen het NNN. Het betreft hier onder andere bospercelen behorende bij landgoed Houdringe. Dit landgoed en overige nabijgelegen (bos)gebieden welke zijn aangewezen als bestaande natuur binnen het NNN, waaronder landgoed Beerschoten en het Panbos, zijn in eigendom en beheer bij Stichting Het Utrechts Landschap.

Figuur 3. Ligging van het plangebied (blauw) ten opzichte van het Natuurnetwerk Nederland, bron: Provincie Utrecht 2014.

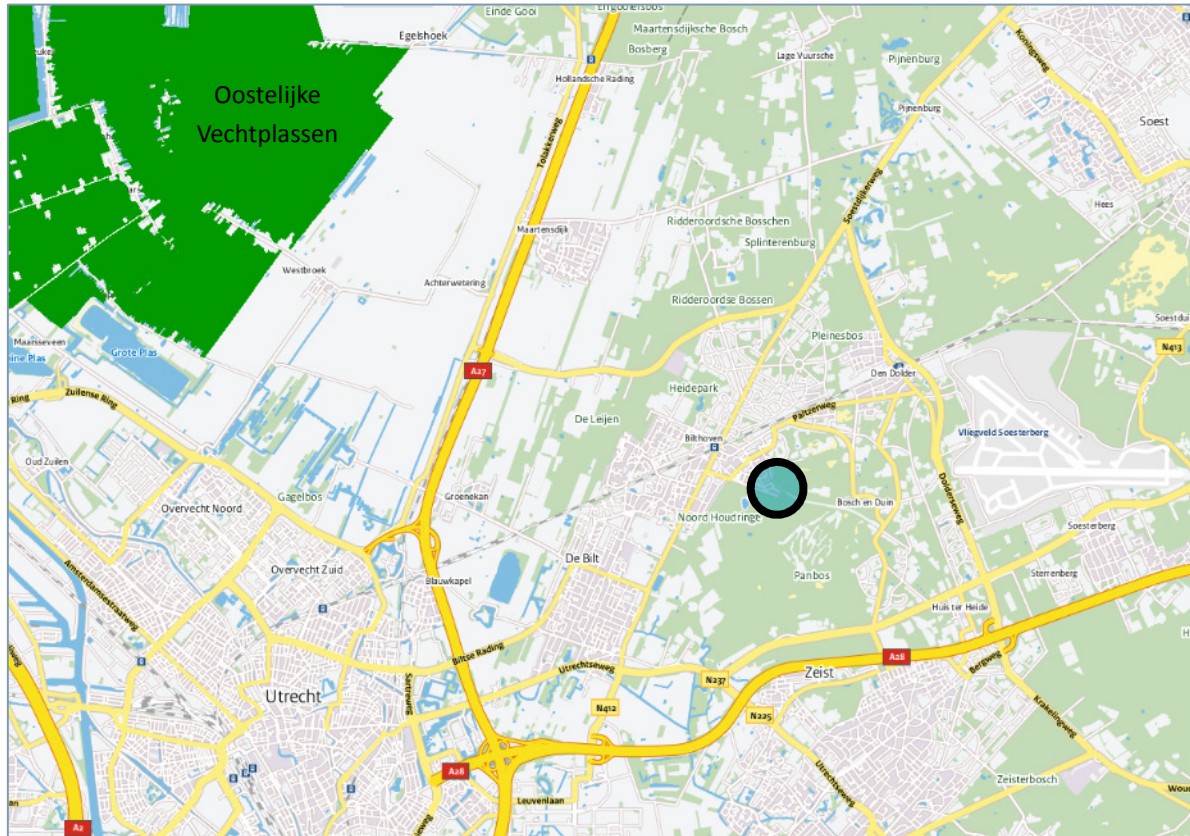
3.1.2 Effectbeoordeling GNN

In het plangebied wordt een schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool gesloopt en op de vrijgekomen grond worden vier woonhuizen gebouwd. Er vindt geen ruimtebeslag op bestaande natuur plaats. Bij het toetsingskader van het NNN is geen sprake van externe werking. Nadelige effecten voor, tijdens en na inrichting van het plangebied op het NNN zijn niet te verwachten door de aard van de werkzaamheden. De kernkwaliteiten van het NNN worden niet aangetast. Er hoeft geen verdere toetsing uitgevoerd te worden.

3.2 Natura 2000

De Europese Unie heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote biologische, esthetische en economische waarde is. Om deze natuur te behouden heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden. Voor Nederland gaat het in totaal om 162 gebieden. Het

plangebied ligt niet in een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Oostelijke Vechtplassen' ligt op ruim 7 kilometer afstand van het plangebied (zie figuur 4). Overige Nederlandse Natura 2000-gebieden (o.a. 'Gooi- en Eemmeer' en 'Kolland en Overlangbroek') liggen op grotere afstand, vanaf 15 km.

Figuur 4. Ligging van het plangebied (blauw) ten opzichte van het Natura 2000-gebied 'Oostelijke Vechtplassen', bron: Provincie Utrecht 2015.

3.2.1 Effectbeoordeling Natura 2000

Ruimtelijke ingrepen in of nabij Natura 2000 gebieden zijn niet toegestaan wanneer deze significante negatieve effecten op de kernkwaliteiten veroorzaken. Door de afstand tot het Natura 2000 gebied 'Oostelijke Vechtplassen' en overige Natura 2000 gebieden, de geïsoleerde ligging van het plangebied ten opzichte van het Natura 2000 gebied 'Oostelijke Vechtplassen' en overige Natura 2000 gebieden en de beperkte omvang van de geplande ontwikkeling in het plangebied zijn eventuele nadelige effecten op deze beschermde Natura 2000 gebieden niet te verwachten.

Verdere toetsing of een vergunningsaanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet is niet noodzakelijk.

4 Het ecologisch onderzoek

4.1 Methode

Het verzamelen van gegevens heeft op twee manieren plaatsgevonden: via een literatuuronderzoek en er is gericht veldonderzoek uitgevoerd.

4.1.1 Literatuuronderzoek

De volgende relevante verspreidingsatlassen op het gebied van flora en fauna zijn geraadpleegd:

- a) De Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora
- b) Atlas van Nederlandse Broedvogels
- c) Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht
- d) De amfibieën en reptielen van Nederland
- e) Atlas van de Utrechtse vissoorten
- f) De dagvlinders van Nederland
- g) De Nederlandse libellen

4.1.2 Veldonderzoek

Het plangebied is door een onderzoeker van Staring Advies onderzocht om de aanwezige biotopen te kunnen beschrijven, om een inschatting te kunnen maken van de mogelijk aanwezige beschermde soorten en incidentele waarnemingen te kunnen doen van beschermde flora en fauna (zie tabel 1).

Onderzoeker	Bezoekronde	Datum	Tijd	Weersomstandigheden
T. Asbreuk	1	19-08-2015	11.30 uur	Bewolkt, droog, 18 °C, wind 2 Bft

Tabel 1. Veldonderzoek.

4.2 Resultaten

Deze paragraaf bespreekt de resultaten van het literatuuronderzoek en het veldonderzoek.

4.2.1 Literatuuronderzoek

Flora

De Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora geeft voor de omgeving van het plangebied melding van de aanwezigheid van 4 licht beschermde plantensoorten weer: akkerklokje, brede wespenorchis, grote kaardenbol en kleine maagdenpalm (Flora- en faunawet, tabel 1). Daarnaast zijn in de omgeving de matig beschermde jeneverbes en steenbreekvaren (Flora- en faunawet, tabel 2) aangetroffen. Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze en andere beschermde plantensoorten voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

Broedvogels

Raadpleging van de Atlas van Nederlandse Broedvogels van SOVON vogelonderzoek Nederland heeft voor de omgeving van het plangebied het voorkomen van een aantal broedvogels aangetoond. Een deel van de vogelsoorten kunnen een territorium bezetten in het plangebied of in de directe omgeving hiervan, waardoor ze gebruik kunnen maken van het plangebied. Het betreft hier vooral bos- en struweelvogels en vogelsoorten van het stedelijk gebied. Naast algemene soorten als boomkruiper, merel, koolmees, pimpelmees, roodborst en zwartkop zijn er een aantal Rode Lijstsoorten aangetroffen in het betreffende atlasblok. Het betreft voornamelijk vogels van bossen: grauwe vliegenvanger, groene specht en spotvogel. Ook de boomvalk, buizerd, gierzwaluw, havik, huismus, ransuil en sperwer, soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn, zijn in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze vogelsoorten voor kunnen komen in het plangebied of directe omgeving, waardoor ze mogelijk negatieve effecten ondervinden van de geplande ruimtelijke ontwikkelingen.

Zoogdieren

De Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht maakt voor de omgeving van het plangebied melding van een aantal beschermde zoogdiersoorten. Het betreft de volgende soorten:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): bosmuis, egel, huisspitsmuis, konijn, mol, ree, rosse woelmuis en vos.
- Flora- en faunawet, tabel 2 (matig beschermd): eekhoorn.
- Flora- en faunawet, tabel 3 (streng beschermd): baardvleermuis, boommarter, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en watervleermuis.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of er beschermde soorten voor kunnen komen in het plangebied en in de directe omgeving.

Amfibieën, reptielen en vissen

De verspreidingsatlassen De amfibieën en reptielen van Nederland en de Atlas van de Utrechtse vissoorten maken voor de omgeving van het plangebied melding van de volgende beschermde soorten:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): bruine kikker, gewone pad, groene kikker complex en kleine watersalamander.
- Flora- en faunawet, tabel 2 (matig beschermd): levendbarende hagedis.
- Flora- en faunawet, tabel 3 (matig beschermd): vroedmeesterpad en hazelworm.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze beschermde soorten en andere beschermde amfibieën, reptielen en vissen voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

Ongewervelde dieren

Raadpleging van diverse websites en literatuur, waaronder De dagvlinders van Nederland en De Nederlandse libellen, heeft de aanwezigheid van de volgende beschermde ongewervelde dieren in de directe omgeving van het plangebied aangetoond:

- Flora- en faunawet, tabel 1 (licht beschermd): behaarde rode bosmier en kale rode bosmier.

Tijdens het veldbezoek wordt een inschatting gemaakt of deze beschermde soorten en andere beschermde ongewervelde dieren voor kunnen komen in het plangebied en de directe omgeving.

4.2.2 Veldonderzoek

In deze paragraaf worden per soortgroep de resultaten van het veldonderzoek besproken.

Flora

Gemengd, halfopen bos met een (lage) boom- en struiklaag van diverse (inheemse) boom- en struiksoorten en tuinplanten direct rondom het schoolgebouw bepalen het plangebied. De aanwezige vegetatie wordt voornamelijk bepaald door soorten van (matig) voedselrijke omstandigheden als akkerdistel, Canadese fijnstraal, gewone braam, gewone paardenbloem, grote brandnetel, klein springzaad en ridderzuring. De minder voedselrijke delen van het plangebied worden bepaald door o.a. bochtige smele en gewoon struisgras.

De literatuur (zie paragraaf 4.2.1) maakt melding van de licht beschermde soorten akkerklokje, brede wespenorchis, grote kaardenbol en kleine maagdenpalm (Flora- en faunawet, tabel 1) voor de omgeving van het plangebied. Tijdens het veldbezoek is één exemplaar van de licht beschermde grote kaardenbol aangetroffen binnen het plangebied. Er zijn tijdens het veldbezoek geen groeilocaties van andere licht beschermde plantensoorten aangetroffen binnen het plangebied. Deze worden door het intensieve gebiedsgebruik, aanwezige vegetaties en voedselrijkdom ook niet verwacht.

Matig en streng beschermde plantensoorten, waaronder de in de omgeving vastgestelde jeneverbes en steenbreekvaren (Flora- en faunawet, tabel 2), worden niet verwacht binnen het plangebied door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen. De samenstelling van de aangetroffen flora en vegetatie en de daarvan afgeleide inschatting van de voedselrijkdom, bodemgesteldheid en het ontbreken van geschikte groeiplaatsen bevestigen dit.

Broedvogels

Een volledige broedvogelkartering heeft niet plaatsgevonden. Tijdens het veldbezoek zijn in en rondom het plangebied de volgende vogelsoorten aangetroffen: boomkruiper, gaai, houtduif, koolmees, merel en pimpelmees. Kritische soorten van oude loof- en naaldbossen als draaihals, wielewaal en zomertortel worden, door het ontbreken van geschikt biotoop en voldoende rust, niet in het plangebied verwacht.

Jaarrond beschermde nesten

Vogelsoorten waarvan de vaste rust- en verblijfplaatsen en nestlocaties jaarrond beschermd zijn, zijn niet aangetroffen in het plangebied. De geraadpleegde bronnen vermelden het voorkomen van de boomvalk, buizerd, gierzwaluw, havik, huismus, ransuil en sperwer voor de omgeving van het plangebied (zie paragraaf 4.2.1). Tijdens het veldbezoek zijn geen van deze soorten of andere soorten waarvan de nestlocaties jaarrond beschermd zijn aangetroffen.

Boomvalk, buizerd, havik, ransuil en sperwer

Voor de boomvalk, buizerd en havik ontbreken geschikte nestgelegenheden in de vorm van forse bomen in bosschages met voldoende rust en dekking. Het plangebied is geen (essentieel) leefgebied voor deze soorten. Ransuil en sperwer worden regelmatig als

broedvogel in het stedelijk gebied vastgesteld. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen nesten of sporen van de ransuil en sperwer in het plangebied aangetroffen. Sporadisch kan een foeragerende of overvliegende sperwer en eventueel ransuil in het plangebied aangetroffen worden.

Gierzwaluw en huismus

Door het ontbreken van geschikte nestlocaties in de vorm van vrij toegankelijke ruimten in het te slopen gebouw, waaronder dakgoten en kieren, en soort specifieke nestkasten is het plangebied niet geschikt als broedlocatie voor de gierzwaluw en huismus. Tijdens het veldbezoek zijn geen aanwijzingen aangetroffen dat de gierzwaluw en/of huismus in de directe omgeving van het plangebied hun vaste verblijfplaats hebben. Er zijn geen roepende of foeragerende huismussen en nestlocaties van de gierzwaluw en huismus in het plangebied, en in de directe omgeving hiervan, aangetroffen. Incidenteel kan een foeragerende huismus direct grenzend aan het plangebied aangetroffen worden.

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn (geen) sporen van beschermde soorten aangetroffen in het plangebied. Mogelijk wordt het plangebied gebruikt als leefgebied door enkele algemene, licht beschermde soorten (Flora- en faunawet, tabel 1) als egel, konijn en mol. De aanwezigheid van deze soorten wordt bevestigd door de literatuurstudie. In de literatuurstudie wordt verder melding gemaakt van de matig beschermde eekhoorn en de streng beschermde boommarter (zie paragraaf 4.2.1.).

Boommarter

In de bossen rondom Bilthoven is recentelijk de streng beschermde boommarter (Flora- en faunawet, tabel 3) waargenomen. Incidenteel kan een rondzwervend exemplaar van de boommarter in de omgeving van het plangebied verwacht worden. Het gebruik als essentieel leefgebied van het plangebied zelf wordt niet waarschijnlijk geacht. Een vaste verblijfplaats van de boommarter wordt niet verwacht. De soort is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen in het plangebied of de directe omgeving. Er zijn eveneens geen sporen van boommarters (uitwerpselen en/of nagelkrassen op bomen) aangetroffen.

Eekhoorn

Mogelijk komt de matig beschermde eekhoorn (Flora- en faunawet, tabel 2) voor in het plangebied. Van de eekhoorn zijn alleen de vaste verblijfplaatsen beschermd. Deze vaste verblijfplaatsen, in de vorm van boomnesten, zijn niet tijdens het veldonderzoek vastgesteld. De soort is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen in het plangebied of de directe omgeving. Er zijn geen sporen van eekhoorns (uitwerpselen, pootafdrukken of voedselresten) aangetroffen.

Overige matig en/of streng beschermde grondgebonden zoogdieren (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) worden niet verwacht. Het bronnenonderzoek bevestigt de afwezigheid van overige matig tot streng beschermde grondgebonden zoogdieren voor de omgeving van het plangebied (zie paragraaf 4.2.1).

Vleermuizen

De literatuur maakt melding van het voorkomen van de volgende vleermuissoorten voor de omgeving van het plangebied: baardvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en watervleermuis. (zie paragraaf 4.2.1). Alle vleermuizen zijn streng beschermd: Flora- en faunawet, tabel 3. Het te slopen schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool is ongeschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende soorten als de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en watervleermuis. Het te slopen gebouw beschikt niet over een dakbeschot of andere schuilgelegenheid voor vleermuizen. Een verblijfplaats van gebouwbewonende vleermuizen wordt niet verwacht in het te slopen schoolgebouw.

De aanwezige bomen beschikken niet over voor vleermuizen geschikte holten, kieren en/of gaten, waardoor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende soorten als de baardvleermuis, franjestaart en gewone grootoorvleermuis eveneens uitgesloten kan worden.

De open ruimte rondom het te slopen schoolgebouw van de voormalige openbare basisschool Dr. W. van Everdingenschool is marginaal geschikt als foerageergebied voor een enkele vleermuissoort. Het plangebied is geen essentieel onderdeel van het leefgebied van vleermuizen. Daarnaast is in de directe omgeving ruim voldoende (alternatief) foerageergebied voorhanden.

Amfibieën

Beschermden amfibieën zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. Het plangebied kan mogelijk als landbiotoop voor de bruine kikker en gewone pad (zie paragraaf 4.2.1) dienen. Deze soorten zijn licht beschermd (Flora- en faunawet, tabel 1) en bij ruimtelijk ingrepen geldt voor licht beschermde soorten automatisch de vrijstellingsregeling. Streng beschermde soorten worden niet verwacht binnen het plangebied.

Vroedmeesterpad

Matig en streng beschermde amfibieën (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3), zoals de in de literatuur vermelde vroedmeesterpad¹ worden niet verwacht. Het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor de vroedmeesterpad en andere strenger beschermde amfibieën. Geschikt voortplantingswater en landhabitat ontbreekt voor deze soort. Er zijn geen waarnemingen van overige matig en streng beschermde amfibieën bekend uit de omgeving van het plangebied (zie paragraaf 4.2.1).

¹ De vroedmeesterpad komt van oorsprong niet voor in provincie Utrecht, maar is naar verluidt in de jaren tachtig uitgezet in de stad Utrecht. In de loop der jaren is het gebied waar de soort voorkomt uitgebreid. Komt o.a. regelmatig voor in grote binnentuinen in de stad Utrecht.

Reptielen

Er zijn uit de literatuur (zie paragraaf 4.2.1) waarnemingen bekend van de matig beschermde levendbarende hagedis (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde hazelworm (Flora- en faunawet, tabel 3) in of rondom het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen reptielen aangetroffen.

Hazelworm en levendbarende hagedis

In de bos- en heidegebieden rondom Bilthoven en het plangebied zijn de matig beschermde levendbarende hagedis (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde hazelworm (Flora- en faunawet, tabel 3) aangetroffen (zie paragraaf 4.2.1). Deze reptielensoorten worden niet in het plangebied verwacht door het ontbreken van geschikt leefgebied in de vorm van structuurrijke, zonbeschenen heide- en bosvegetaties.

Vissen

Er zijn uit de literatuur (zie paragraaf 4.2.1) geen waarnemingen bekend van beschermde vissoorten (Flora- en faunawet, tabel 1) in of rondom het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde vissen aangetroffen.

In het plangebied is geen open water aanwezig. Hierdoor ontbreekt geschikt leefgebied voor beschermde vissen. De in de regio voorkomende beschermde vissoorten (zoals bittervoorn, grote modderkruiper en kleine modderkruiper) zijn gebonden aan ondiepe (snel)stromende watergangen.

Ongewervelde dieren

Er zijn uit de literatuur (zie paragraaf 4.2.1) waarnemingen bekend van de licht beschermde behaarde rode bosmier en kale rode bosmier (Flora- en faunawet, tabel 1) in of rondom het plangebied. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde ongewervelde dieren aangetroffen.

Behaarde rode bosmier en kale rode bosmier

Rode bosmieren worden aangetroffen op en langs droge, zonbeschenen randen van bos en heide. Tijdens het veldbezoek zijn geen koepelnesten van de behaarde rode bosmier en/of kale rode bosmier aangetroffen. Het slopen van het schoolgebouw heeft geen significante negatieve effect op het leefgebied van behaarde rode bosmier en/of kale rode bosmier.

Overige beschermde ongewervelden worden ook niet verwacht door het ontbreken van geschikt leefgebied. Het literatuuronderzoek bevestigt dit.

5 Flora- en faunawet

5.1 Toetsing aan de Flora- en faunawet

De effecten op de flora en fauna en de wettelijke consequenties zijn ingeschat aan de hand van de geplande werkzaamheden.

Sinds 1 maart 2005 is een nieuwe AMvB van kracht waarin de vrijstellingen worden geregeld met betrekking tot artikel 75 van de Flora- en faunawet. Deze AMvB bestaat uit 3 tabellen waarbij tabel 1 soorten de lichtste bescherming en tabel 3 de zwaarste bescherming genieten (zie bijlage 2). Voor tabel 1 soorten betekent dit dat voor ruimtelijke ontwikkelingen als de op deze locatie geplande werkzaamheden, geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft te worden aangevraagd. Voor tabel 2 en 3 soorten dient overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen te worden door het nemen van mitigerende maatregelen. Als dit niet mogelijk is dient een ontheffing aangevraagd te worden, in combinatie met het nemen van compenserende maatregelen.

5.1.1 Flora

De geraadpleegde literatuur vermeldt het voorkomen van de licht beschermde soorten akkerklokje, brede wespenorchis, grote kaardenbol en kleine maagdenpalm (Flora- en faunawet, tabel 1). Tijdens het veldbezoek is een groeiplaats van de licht beschermde grote kaardenbol in het plangebied vastgesteld. Voor licht beschermde soorten geldt automatisch de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen. Overige licht beschermde plantensoorten zijn niet in het plangebied aangetroffen en worden ook niet verwacht. Ook matig en streng beschermde soorten (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) zoals de jeneverbes en steenbreekvaren worden door het ontbreken van geschikte groeiplaatsen in het plangebied niet verwacht. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.2 Broedvogels

Alle aangetroffen en te verwachten vogelsoorten zijn beschermd krachtens de Flora- en faunawet en de Vogelrichtlijn. Ontheffing voor deze diergroep is niet mogelijk. Dit betekent dat het verstoren, verontrusten, doden en anderszins nadelig beïnvloeden van deze soortgroep niet is toegestaan. Voor vogels geldt dat deze tijdens de broedperiode het meest gevoelig zijn voor verstoring. De rest van het jaar zijn zij flexibeler en is de kans op nadelige effecten door de werkzaamheden voor de individuen aanzienlijk minder. Daarom moet er buiten het broedseizoen gestart worden met de werkzaamheden. Als de werkzaamheden in volle gang zijn bij aanvang van het broedseizoen, is het verstoringseffect op (broed)vogels minimaal. Het broedseizoen ligt, afhankelijk van de weeromstandigheden en aanwezige soorten, ruwweg tussen 15 maart en 15 juli. Broedgevallen buiten deze periode zijn ook beschermd.

Vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn

Boomvalk, buizerd, havik, ransuil en sperwer

Het plangebied is geen essentieel leefgebied voor deze soorten. Door het ontbreken van nesten zijn broedgevallen van de boomvalk, buizerd, havik, ransuil en sperwer uitgesloten in het plangebied. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor de boomvalk, buizerd, havik, ransuil en/of sperwer.

Gierzwaluw en huismus

Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied aan de jaarrond beschermde gierzwaluw en huismus. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor de gierzwaluw en/of huismus.

Het plangebied is ook ongeschikt als nestlocatie voor overige soorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn vanwege het ontbreken van geschikte nestlocaties. Het plangebied en directe omgeving behoren eveneens niet tot het essentieel leefgebied van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten. Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.3 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn binnen het plangebied geen (sporen van) zoogdieren waargenomen. Te verwachten soorten zijn licht beschermd (Flora- en faunawet, tabel 1). Bij ruimtelijke ingrepen geldt voor licht beschermde soorten automatisch de vrijstellingsregeling.

Boommarter

Het voorkomen van de streng beschermde boommarter (Flora- en faunawet, tabel 3) is alleen ontheffingsplichtig wanneer er vaste verblijfplaatsen of essentieel leefgebied aanwezig is. Hiervan is geen sprake in het plangebied. Geschikte verblijfplaatsen zijn niet aanwezig en het plangebied maakt geen essentieel onderdeel uit van het leefgebied van de boommarter. De boommarter kan mogelijk wel incidenteel gebruik maken van het plangebied als migratieroute. Het plangebied is echter geen essentieel leefgebied voor de soort. Ook na de geplande werkzaamheden blijft het plangebied geschikt als migratieroute.

Eekhoorn

Het voorkomen van de matig beschermde eekhoorn (Flora- en faunawet, tabel 2) is alleen ontheffingsplichtig wanneer er vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn. Geschikte vaste verblijfplaatsen in de vorm van boomnesten zijn niet aangetroffen. De eekhoorn kan mogelijk wel gebruik maken van het plangebied als foerageergebied en migratieroute. Ook na de geplande activiteiten blijft het plangebied geschikt als foerageergebied en migratieroute.

5.1.5 Vleermuizen

Om te bepalen of aanvullend onderzoek naar vleermuizen noodzakelijk is, worden de resultaten van de quickscan getoetst aan de checklist van Het Protocol voor vleermuisinventarisaties van de Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdiervereniging VZZ. Hieronder zijn de relevante passages uit de checklist weergegeven:

1. Zijn er gebouwen die gesloopt of gerenoveerd worden?

Ja →

2. Biedt het te slopen schoolgebouw mogelijk winter-, kraam-, zomer- en paarverblijfplaatsen voor vleermuizen (denk aan de spouwmuur, dakpannen, kelders, luiken aan de muur, gevelbekleding, zolders, daklagen, kruipruimtes etc.)?

Nee → Nader onderzoek naar kraam-, zomer- en paar verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen is niet noodzakelijk.

3. Zijn er bomen die gekapt of gesnoeid worden?

Ja.

4. Zijn er (zichtbare) holtes, spleten, scheuren, losse bast in de boom (bomen)?

Nee → Nader onderzoek naar zomer- en paarverblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen is niet noodzakelijk

5. Maken de struiken, gewassen, boom (bomen) deel uit van een mogelijke route/verbinding of een essentieel foerageergebied?

Nee → Nader onderzoek naar foerageergebieden en routes van vleermuizen is niet noodzakelijk.

Nader onderzoek naar vleermuizen is niet noodzakelijk aangezien er door de geplande ruimtelijke ontwikkelingen geen verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden of vliegroutes aangetast worden. Het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.6 Amfibieën

Amfibieën zijn niet in het plangebied aangetroffen. De geraadpleegde literatuur vermeldt het voorkomen van de licht beschermde soorten bruine kikker, gewone pad, groene kikker complex en kleine watersalamander (Flora- en faunawet, tabel 1) en de streng beschermde vroedmeesterpad (Flora- en faunawet, tabel 3).

Bruine kikker, gewone pad, groene kikker complex en kleine watersalamander

Voor de te verwachte licht beschermde bruine kikker, gewone pad, groene kikker complex en kleine watersalamander geldt automatisch de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Vroedmeesterpad

Het plangebied is ongeschikt als landhabitat/overwinteringslocatie voor de vroedmeesterpad. De activiteiten (slopen van een schoolgebouw) hebben geen directe invloed op eventueel aanwezige exemplaren van vroedmeesterpad. Daarnaast betreft het een zeer minimale ingreep op het gehele (potentiele) leefgebied en alternatieven zijn ruim voldoende aanwezig in de directe omgeving van het plangebied.

Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.7 Reptielen

Reptielen zijn niet in het plangebied aangetroffen. De geraadpleegde literatuur vermeldt het voorkomen van de matig beschermde levendbarende hagedis (Flora- en faunawet, tabel 2) en de streng beschermde hazelworm (Flora- en faunawet, tabel 3).

Hazelworm en levendbarende hagedis

Het plangebied is ongeschikt als leefgebied voor de levendbarende hagedis en hazelworm.

Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.8 Vissen

Matig en streng beschermde soorten vissen (Flora- en faunawet, tabel 2 en 3) zijn niet in het plangebied aangetroffen. Gezien het ontbreken van geschikt leefgebied zijn matig en/of streng beschermde vissen ook niet te verwachten in het plangebied.

Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.1.9 Ongewervelde dieren

Beschermde soorten ongewervelde dieren zijn niet in het plangebied aangetroffen. De geraadpleegde literatuur vermeldt het voorkomen van de licht beschermde behaarde rode bosmier en kale rode bosmier (Flora- en faunawet, tabel 1).

Behaarde rode bosmier en kale rode bosmier

Voor de te verwachten licht beschermde behaarde rode bosmier en kale rode bosmier geldt automatisch de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Het uitvoeren van een aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk voor deze soortgroep.

5.2 Wettelijke consequenties

5.2.1 Flora

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.2 Broedvogels

Ontheffing voor deze diergroep is niet mogelijk. Start de werkzaamheden buiten het broedseizoen (tussen 15 maart en 15 juli).

5.2.3 Zoogdieren

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.4 Vleermuizen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.5 Amfibieën

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.6 Reptielen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.7 Vissen

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

5.2.8 Ongewervelde dieren

Geen nader onderzoek noodzakelijk. Geen ontheffing noodzakelijk.

6 Conclusie

Aan de hand van de resultaten van de quickscan natuurtoets op de locatie 'Everdingenschool, Boslaan in Bilthoven' kan de volgende conclusie worden getrokken:

Aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is niet noodzakelijk.

7 Bijlagen

- 1 **Impressie plangebied**
- 2 **Wettelijk kader**

Bijlage 1 Impressie plangebied

Bijlage 2 Wettelijk kader Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet beschermt planten en dieren tegen negatieve invloeden en bevat hiervoor diverse concrete verbodsbepalingen:

- beschermde inheemse dieren mogen niet verstoord, gevangen of gedood worden;
- beschermde inheemse plantensoorten mogen niet vernield, beschadigd of ontworteld worden;
- nesten, rustplaatsen en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten mogen niet verstoord of vernield worden.

De Flora- en faunawet kent drie verschillende beschermingsregimes. Hiertoe zijn de beschermde planten en dieren onderverdeeld in drie categorieën, elke categorie kent een eigen beoordelingstoets voor ontheffingverlening (zie tabel 1).

Beschermde flora en fauna	Zonder gedragscode	Met gedragscode
Algemene soorten (tabel 1)	Algemene vrijstelling	Algemene vrijstelling
Overige soorten (tabel 2)	Lichte toets	Vrijstelling
Streng beschermde soorten (tabel 3)	Uitgebreide toets	Uitgebreide toets

Tabel 1. Beoordelingstoets voor ontheffing.

Tabel 1 maakt melding van een gedragscode. In een gedragscode is opgenomen hoe werkzaamheden worden uitgevoerd zodanig dat schade aan beschermde soorten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. Wanneer bij uitvoering van de werkzaamheden gehandeld wordt volgens de gedragscode, en dit ook aangetoond kan worden, geldt een vrijstelling of lichtere toetsing (zie tabel 1). De gedragscode moet wel door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurd zijn, alvorens deze een wettelijke status heeft.

Flora- en faunawet, tabel 1: Algemene vrijstelling

Veel soorten die in de Flora- en faunawet zijn opgenomen, komen in Nederland algemeen voor. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, geldt een algemene vrijstelling en is dus geen ontheffing nodig.

Flora- en faunawet, tabel 2: “Lichte” toets

Wanneer soorten uit de tweede categorie negatief beïnvloed worden en niet gehandeld wordt volgens een gedragscode, geldt bij de ontheffingsaanvraag de “lichte” toets. Hierbij moet aangetoond worden dat de werkzaamheden er niet toe mogen leiden dat het voortbestaan van de soorten in gevaar wordt gebracht. Werken volgens de Gedragscode

Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelingssector geeft vrijstelling voor deze categorie van beschermde soorten. Er hoeft hiervoor geen ontheffing aangevraagd te worden. Er mag echter geen afbreuk gedaan worden aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. De populatie in het gebied mag geen gevaar lopen om uit te sterven. Hiervoor moeten maatregelen getroffen worden, die opgenomen worden in een ecologisch werkprotocol.

Flora- en faunawet, tabel 3: “Uitgebreide” toets

Wanneer soorten uit tabel 3 voorkomen in een gebied dienen er maatregelen getroffen te worden om behoud van de lokale populatie, bescherming van individuen en de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen te garanderen. Hiervoor dienen mitigerende en mogelijk compenserende maatregelen getroffen te worden. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door Dienst Regelingen. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Indien vaste verblijfplaatsen worden beschadigd of weggehaald of behoud van de lokale populatie dan wel bescherming van de aanwezige individuen niet voldoende kan worden gegarandeerd, dienen compenserende maatregelen te worden uitgevoerd én dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen. Voor deze soorten geldt echter dat alleen ontheffing wordt verleend op grond van een wettelijk belang genoemd in de Habitatrichtlijn of Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantsoorten.

Dat zijn voor Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn:

- bescherming van flora en fauna;
- volksgezondheid en openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

en voor Bijlage 1: AMvB-soorten:

- bescherming van flora en fauna;
- volksgezondheid en openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Vogels

Alle vogels in Nederland zijn streng beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor vogels geldt dat er alleen ontheffing

wordt verleend op grond van een wettelijk belang zoals vermeld in de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- bescherming van flora en fauna;
- veiligheid van het luchtverkeer;
- volksgezondheid en openbare veiligheid.

Overtreding van de Flora- en faunawet dient voorkomen te worden door het nemen van mitigerende maatregelen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld migratieroutes en foerageergebied. Om zeker te zijn of de maatregelen voldoende zijn, dienen ze vooraf beoordeeld te worden door Dienst Regelingen. Met dit besluit kan aangetoond worden dat de initiatiefnemer zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft de initiatiefnemer bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen het project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. En ook niet als maatregelen getroffen worden die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. Buiten het broedseizoen mogen nesten verplaatst of verwijderd worden, maar daar zijn uitzonderingen op.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De

(fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.

4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd

Er zijn ook vogelnesten die worden aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

De soorten uit bovenstaande categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Zorgplicht (art 2 Flora- en faunawet)

Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten, plant en dier, de zogenaamde zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641 910
info@staringadvies.nl
